

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Vniuersa Theologia Scholastica, Speculatiua, Practica

Ad methodum S. Thomæ, quatuor Tomis comprehensa

Tanner, Adam

Ingolstadii, 1626

IV. Qualis sit diuina voluntas: & quidnam formaliter sit libera Dei volitio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72856](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72856)

Voluntatem autem efficacem Dei vocamus, vt ex dictis colligitur, non omnem voluntatem beneplaciti; nec omnem ex parte obiecti absolutam; potest enim & hæc esse simplicis complacentiæ, adeoque inefficax; vt antea dictum, & rectè Vasquez cit. c. 4. etiam multaliter loquantur, vt inferius dicitur: sed qua Deus absolute & simpliciter, omnibus spectatis, aliquid vult esse aut fieri, vt rectè Suarez hic lib. 3. cap. 8. & lib. 4. de prædest. cap. 7. & colligitur ex S. Thoma cit. art. 6. ad 1.

12 Quo modo, licet iuxta mentem & interpretationem S. Thomæ, omnis voluntas antecedens, saltem qua talis, sit inefficax; omnis consequens efficax, ex communi interpretatione Doctorum; licet Vasquez S. Thomam ita interpretetur, vt homine antecedentis voluntatis comprehendatur etiam voluntas efficax: tamen iuxta Chrysolomi & Damasceni mentem superius explicatam, vt voluntas quædam antecedens est efficax; vt rectè Vasquez c. 3. & Suarez hic lib. 3. cap. 8. num. 8. & 9. in quem sensum idem etiam opuscul. 1. lib. 2. de auxili. cap. 7. nu. 19. ait, voluntatem antecedentem, *tamen si sæpè non impletur, tamen non raro etiam impletur*: ita quædam consequens, videtur posse esse inefficax; vt voluntas simplex, qua Deus vult omnes peccatores pro meritis punire, iuxta illud Exod. 32. v. 10. *Dimitte me, vt irascatur furor meus contra eos, & deleam eos, &c.* Quod tamè Moysis intercessione fuit quasi impeditum, certe in opus non redactum: etsi post alios contrarium supponat Suarez hic lib. 3. c. 8. n. 8. & 9. ratus; iuxta dicta eorundè Patrum interpretationem, omnè voluntatè consequentem esse efficacem.

13 Ex quibus etiam colligitur, qua ratione intelligendi sint authores illi qui docent, & veluti certum tradunt, omnè voluntatem Dei absolutam efficacè esse, vt indicat S. Thomas hic q. 19. a. 6. ad 1. & sequuntur Gregorius de Valentia cit. p. 3. & Suarez cit. lib. 3. c. 8. & l. 4. de prædest. c. 2. & alij. Imo Zumel hic a. 6. disp. 1. dicit, esse *conclusionè fidei, voluntatem absolutam Dei semper impleri*. Quæ tamen cum ijs, quæ diximus, facile possunt conciliari. Nam absoluta voluntas, dupliciter dici potest; primò qua quis aliquid vult, quocumq; demùm modo, nulla conditione ex parte obiecti addita: & hoc modo fatendum est, quod ex Vasquio diximus, dari in Deo absolutum voluntatis actum, per modum simplicis complacentiæ inefficacem. Secundò absoluta voluntas dici potest per modum absolute intentionis, seu electionis eius rei, quam quis simpliciter omnibusq; spectatis velit esse, aut fieri: & hoc sensu loquuntur S. Thomas, & alij citati. Ad vitandam autem æquiocationem vtrobiq; rectè addetur explicatio.

14 Colligitur secundò, an & qua ratione diuina voluntas semper impleatur, de quo ex instituto agit S. Thomas cit. q. 19. a. 6. Breuiter ex dictis hæc colliguntur. I. Voluntatè signi, quæ dicitur operatio, semper impleri, alias vero aliorum signorum voluntates non itè. Quod enim operatur Deus, fit vtiq; quod autè præcipit, prohibet, permittit, consulit, non fit semper.

II. Voluntatè beneplaciti non omnè semper impleri; sed eam solum, qua Deus absolute ac simpliciter, atque adeo omnibus spectatis, vult aliquid esse, aut fieri; vt paulo antea diximus.

III. Nihil vnquam fieri boni, seu quod sit verum ali-

quod Ens positiuum reale, nisi Deo volente, etià voluntate beneplaciti; vt pote qua voluntate Deus vult omne bonum ex dictis. Id quod etià de actibus malis intelligendum, qua entia adeoque bona sunt.

IV. Nec malum, seu peccatū fieri contra omnem Dei voluntatè; peccatū enim licet fiat contra voluntatem beneplaciti; atq; etià contra voluntatè signi, quæ dicitur præceptū vel prohibitio; non tamen fit contra voluntatè signi, quæ dicitur permissio. Malū vero pœnæ; licet fiat contra voluntatè Dei antecedentem, non tamen contra voluntatem Dei consequentè. Quo modo etiam S. Augustinus ait in Enchirid. c. 95. *Nihil fit, quod Omnipotens non velit, vel sinendo vsq; fiat, vel faciendo*.

V. Nec peccatorè igitur, dum peccat, subtrahere se vndiq; posse à voluntate Dei; non solū quia ipsum peccatū permittitur à Deo, voluntate signi; sed etià quia peccator refugiens voluntatè Dei antecedentem benignam, incidit in voluntatem eius consequentem iustam & punitiuam.

VI. Semper igitur, & in omnibus rebus ac operibus, aliquo modo Dei voluntatè impleri; nec quicquid fieri, quod omni ex parte, omniq; voluntati diuinæ repugnet: quod ex eo etià rectè probat S. Thomas cit. a. 6. Quia voluntas diuina est causa vniuersalis; cuius ordinè & actiuitatè nullus potest effectus causæ secundæ vndiq; effugere; quanquã cum id solū propriè velle dicatur Deus, quod vult voluntate beneplaciti, rectè simpliciter dici potest, diuinam voluntatem non semper à creaturis impleri: nam & propterea oramus, vt fiat voluntas Dei; nimis ea, quæ propriè talis est, ac beneplaciti dicitur. E contrario vero, si quid fit contra voluntatè diuinam beneplaciti solū inefficacem, seu iuxta phrasin S. Thomæ, contra antecedentè; cum tamè interim sit secundum voluntatè diuinam beneplaciti consequentè, vt est punitio peccati, non autè ipsum peccatū, ex dictis; non simpliciter & absolute dicendum est esse contra voluntatè diuinam; cum id simpliciter velit Deus, quod vult omnibus spectatis; adeoq; voluntate consequenti, iuxta modum loquendi S. Thomæ cit. art. 6. ad 1. Quæ omnia ex dictis liquent. Posset hic quidè agi de alia diuisione diuinæ voluntatis in liberam & necessariam, sed quam dub. seq. inter attributa diuinæ voluntatis commodius persequemur.

DVBIVM IV.

Qualis sit diuina voluntas; seu de attributis diuinæ voluntatis; & quidnam formaliter sit libera Dei voluntas.

S. Thom. 1. p. q. 19. a. 3. 4. 7. 10.

15 **T**Ria sunt potissimè attributa diuinæ voluntatis, quæ aliquam explicationè desiderant. Primum ac generale attributū diuinæ voluntatis est, quod sit plane immutabilis, non tantum entitatiuè & physicè, siue ex parte subiecti; sed etià moraliter, & ex parte obiecti; siue secundum habitudinè ad obiecta, adquatè tamen, & secundum omnes circumstantias spectata, vt ex communi & certa docet S. Thomas hic q. 19. a. 7. & supra q. 5. de Deo vniuersim, ac postea quaest. 8. speciatim de scientia Dei diximus.

Ea vero diuinæ voluntatis immutabilitas nihil obstat, quo minus Deus interim & velit, & reipsa efficiat eas, quas oculis cernimus. rerum mutationes; quin & sæpe factâ rerum mutatione, res aliquas pro aliquo tempore nolit, quas antea & pro tempore præcedenti volebat: quæ voluntas diuersa, dicitur aliquando *penitentia* in Deo, metaphoricè nimirum & improprie, vt ex communi docet sanctus Thomas hic quæst. 19. art. 7. Vtrumque testatur scriptura. Sapient. 7. vers. 27. *Et cum sit vna, omnia potest: & in se permanens, omnia in nouat.* Et Genes. 6. vers. 6. *Penituit eum, quod hominem fecisset in terra, &c.* Nec eadem immutabilitas diuinæ voluntatis obstat, quò minus in Deo maneat potentia, siue *virtus logica*, vt loquitur Caietanus hic quæst. 19. articulo 7. Seu vt cum alijs loquitur Vasquez eodem artic. 7. potentia, seu *virtus physica*, ad volendum oppositum eius, quod voluit, in sensu diuiso, non composito; vt in simili etiam de scientia Deo quæst. 8. dictum.

2 Secundum attributum diuinæ voluntatis est, quod sit causa rerum; nimirum simul cum intellectu, vt docet sanctus Thomas quæst. 19. art. 4. & dictum supra quæst. 8. dub. 10. Est enim Deus agens intellectuale, & liberum in operando ad extra, seu in actionibus transeuntibus. Quocirca etiam ad extra operari dicitur non per naturam, sed per voluntatem. Hoc est; Principium talis operationis est quidem reipsa natura diuina, sed non immediate, qua est, vel quatales est, sed vt vult; vt post Sanctum Thomam citat articulo 4. notauit Caietanus ibidem, Ferrarientis 2. contra gent. cap. 23. & Vasquez disput. 81. num. 1. Quo sensu etiam doctrina hæc certa est, non solum ratione naturali, sed etiam per fidem ex Scriptura. Sap. 11. vers. 26. *Quomodo posset aliquid permanere, nisi tu voluisses.* Psalm. 113. vers. 3. & 134. vers. 6. *Omnia quæcumque voluit fecit.* Ephes. 1. vers. 11. *Qui operatur omnia secundum consilium voluntatis sue:* quicquid Aristoteles, & Aueroes obscure & ambigüe hac de re locuti videantur, vt videre est apud Vasquez disput. 81. cap. 1.

Controuertitur hic, voluntasne sit propinquo causa rerum, an intellectus? Posterius affirmat Caietanus q. 14. a. 16. item Bannes, Zumel, & alij recentiores Thomistæ hic quæst. 19. art. 4. eademque fuit quorundam veterum sententia, apud Durandum in 2. d. 45. q. 2. Ratio est. Tum quia exemplar, cum efficax est, immediatius concurrat ad effectum, quam causa illud applicat, vt patet in sigillo manu impresso: exemplar vero pertinet ad intellectum; applicatio ad voluntatem, &c. Tñ quia post actum intellectus directiuum, & inclinativum voluntatis, sequitur, vt aiunt, etiam in intellectu diuino, alius actus intellectus per modum imperij, deferens impetum voluntatis ad facultatem exequentem.

3 Proximas autem partes voluntati tribuunt Durandus loc. cit. Suarez hic lib. 3. c. 9. n. 2. & Vasquez disput. 81. numero 8. Et hæc sententia verior est. Probat. Sic enim accidit in agente intellectuali creato; in quo intellectus in operando solum dirigit voluntatem; voluntas autem ita directâ inclinando immediate mouet ad operandum.

potentiam executiuam; ita vt inter actum externum potentie executiue, & actum voluntatis ad hoc inclinantem, nihil medium intercedat.

Ad primum respondetur. Ideam qua idea est, non immediatius concurrere ad opus, quam voluntatem: quia idea sola imaginem & formam exhibet rei faciendæ; quæ vt reipsa fiat, accedere & subsequi debet voluntas; cum præsertim idea sit rerum etiam, quæ nunquam fiunt, ex dictis q. 9. Sigilli autem respectu sigillationis, & intellectus diuini respectu operis externi, nulla est ad propositum, proportio & comparatio: quia sigillum in genere causæ efficientis, est per se & immediata causa sigillationis; manus tantum applicans, & per accidens: Secus est de intellectu ac voluntate, comparatis ad effectum externum ab iisdem procedentibus; cum non intellectus tantum diuinus, sed etiam voluntas sit per se causa effectus transeuntis ad extra; qui tamen à voluntate, vt dictum, immediatius procedit.

Ad secundum respondetur, nec in Deo, nec in homine, seu intellectu creato, dari imperij actum, qui non sit aliquod iudicium intellectus dirigens voluntatem, vt suo loco 1. 2. dicitur. Sed & imperium, prout est peculiaris actus humanus, iuxta S. Thomam in 1. 2. q. 17. a. 3. ad 1. solum datur respectu potentie executiue, quæ tamen ipsa eo imperio ad operandum non mouetur, nisi interueniente alio actu voluntatis impellente, qui vsus dicitur: adeo vt inter imperium, & actionem potentie executiue, necessario intercedat actus ille voluntatis, qui vsus dicitur, & immediatius proinde ad operandum concurrat, quam imperium; vt docui etiam disput. de actibus humanis in genere, thesi 16. & 17. & fusius tom. 2. disp. 2. q. 3. dub. 3. & 5. Præterquæ quod nonnulli distinctum actum imperij simpliciter negent, in quibus Vasquez 1. 2. disp. 49. cap. 4. tamen contra communem Aristotelis 6. Ethic. 10. & 12. & contra S. Thomam 1. 2. q. 17. art. 1. & 2. 2. q. 83. a. 1. nonnulli saltem in Deo negant, in quibus præter Vasquium hic 1. p. disput. 81. numero 9. est Suarez de prædestin. lib. 1. cap. 16. De qua re disput. seq. plura.

5 Tertium attributum diuinæ voluntatis est, quod respectu suorum obiectorum, siue secundum tendentiam & habitudinem ad sua obiecta, partim sit necessaria, partim libera; adeo vt quædam velit naturaliter, ac simpliciter necessario; alia liberè & non necessario, nisi ex suppositione, & quadam necessitate immutabilitatis. Ita S. Thomas q. 19. a. 3. ex communi & certa Doctorum sententia. Siquidem Deus creaturas secundum Esse actuale existentiæ, adeoque efficaci actu voluntatis, vult liberè, tam quoad exercitium, quam quoad specificationem: naturaliter autem, ac necessario vult & diligit seipsum, vt docet S. Thomas ibidem, & omnes fatentur. Idem dicendum de creaturis secundum Esse possibile; nam & has Deum necessario simplici quodam & inefficaci actu complacentiæ diligere, constat ex dub. 1. & cum Scotto in 3. d. 32. Richardo, & Dionysio in 1. d. 45. & Caietano infra q. 34. art. 3. rectè docet Vasquez disput. 79. c. 2. & disput. 152. cap. 1.

Nec aduersatur S. Thomas cit. quæst. 19. ar. 3. vbi vniuersim pronuntiat, Deum creaturas liberè velle & diligere: loquitur enim de creaturis, vt actualiter aliquando existentibus; siue de amore ac voluntate efficaci creaturarum, vt satis colligitur ex responsione ad 6. vbi allatum discrimen inter voluntatem Dei, & scientiam, respectu creaturarum, intelligendum est de scientia non visionis, sed simplicis intelligentiæ; vt notauit etiam Caietanus ibid. & satis per se constat: cum tamen alias, si ex æquo, & seruata debita proportione scientia Dei cum voluntate comparetur, nimirum scientia simplicis intelligentiæ, cū amore simplicis cōplacentiæ erga creaturas possibiles; scientia visionis cū efficaci voluntate creaturarum existentium, seu vt existunt, quoad libertatē, par vtriusq; sit ratio; cū actus prior vtrinq; necessarius sit; posterior liber; hoc solo quasi materiali discrimine, quod scientia visionis supponat rerum existentiam; ac proinde saltem ex ea suppositione, non possit non esse in Deo; voluntas efficax nō supponat rerū existentiam, sed efficiat; ac proinde quia ex nulla eiusmodi procedit hypothesi, magis quodammodo sit libera, quā scientia, quæ saltē ex dicta hypothesi necessaria est in Deo. Quo modo fortasse intelligi potest S. Thomas loc. cit. vbi discrimen inter scientiam & voluntatem diuinam creaturarum assignat.

6 Vbi tamen notandum, magnum esse discrimen inter libertatem nostræ voluntatis & diuinæ. I. quia nostra voluntas, tam quoad exercitium, quā quoad specificationem actus, ita libera est, vt possit etiam tam ad malum, quam bonum declinare; Dei autem voluntas ad malum inclinare & flecti nullo modo potest.

II. Nos ita liberi sumus in actibus voluntatis, vt possimus etiam liberè cessare ab actu semel cōcepto; Deus non item: quia voluntas ipsius vti & natura, penitus immutabilis est, ex dictis. Quanquam cum ab æterno potuerit creaturas efficaci voluntate non velle; neque vero etiam præfens hæc volitio creaturarum sit, neque periret, nisi ex libera determinatione ipsius voluntatis, quæ semper eadem & immutabilis perseuerat, immutabilitas illa diuinæ voluntatis nihil obstat eiusdem libertati, quoad exercitium.

7 III. Nos quoad exercitium possumus suspensionem penitus habere ac retinere voluntatem, adeoque merè negatiuè nos habere, respectu huius vel illius obiecti voliti: Deus vero non item; esset enim hoc cuiusdam potentialitatis, adeoque imperfectionis; quando etiam nobis talis negatio non contingit, nisi vel ex incogitantia obiecti, vel imperfectione ac difficultate deliberandi; aut quia certè ad nos ea, quæ talia sunt, vtrumque in rerum natura existant, nihil pertinent; quorum nihil de Deo dici potest. Quod tamen interim non obstat, quo minus per quandam mentis nostræ præcisionem, recte quandoque diuina voluntas, in aliquo signo rationis, indifferens, & quasi neutraliter se habens possit considerari.

IV. Denique amor creaturæ est liber, etiam quantum ad Esse, non solum quantum ad terminari tali modo, & ad tale obiectum; supposita eius

existentia in particulari: at vero diuinus amor erga creaturas liber est, quantum ad terminari, non quantum ad Esse, vt rectè notauit Suarez Metaph. disp. 30. num. 41 & inferius patebit.

Vtrum autem libera Dei voluntas etiam contingens vocari possit, quæstio nominis est. Affirmat Scotus in 1. d. 39. q. vn. quem idcirco reprehendit Caietanus hic q. 19. art. 3. sed non male defendit Vasquez disp. 79. cap. 3. num. 16. eo quod contingentia vniuersim ac necessario non magis includat mutabilitatem, quam libertas.

8 Ex quibus etiam constat, in Deo esse liberum arbitrium, vt docet S. Thomas q. 19. a. 10. id quod de fide certum est apud omnes, contra Wicleff articulum 27. damnatum in Concilio Constantiensi sess. 8. Patet ex illo Ephes. 1. v. 11. *In quo etiam & nos sorte vocati sumus, prædestinati secundum præpositum eius; qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ.* Et passim in scriptura Deo tribuitur consilium & electio, qui actus liberum arbitrium, adeoque libertatem in voluntate supponit. Ratio est. Quia Deus secundum suum Esse & operari, penitus est independens ab existētia actuali creaturarum; seque ipso beatus, ac sibi vndiquaq; sufficiens. Ergo actualē existentiam creaturarū non voluit nisi liberè; sicut etiā nō fecit, nisi liberè. Accedit, quod liberū arbitriū est perfectio simplex, quæ p̄inde Deo denegari non potest, vt pluribus dicitur dub. 6.

Sed celebris dubitatio & difficultas est, quidnam formaliter sit libera volitio Dei, quidque superaddat essentia diuinæ: eademque est ratio scientiæ visionis creaturarum, quam itidem in Deo liberā esse diximus q. 8. dub. 10. Quia in re omisso absurdo & insulso errore cuiusdā recentioris Caluinista, q. in suo Tractatu de Deo docuit, decreta eiusmodi libera Dei, esse accidentia quædam ab ipsius substantia longè diuersa, nec simpliciter æterna, licet ante mundi creationem fuerint producta; qui error ex dictis q. 2. dub. 2. & q. 3. du. 1. & q. 5. dub. 1. refellitur: inter Catholicos scriptores primasententia est, quæ referunt Ariminensis, & Capreolus in 1. d. 45. & indicat Altisidorensis 1. p. Sum. c. 13. eiusmodi actus nihil in Deo esse, vel dicere, præter relationē rationis, seu extrinsecā denominationē, ab ipsa actione Dei transeunte circa creaturas.

9 Sed est sententia falsa & erronea, vt rectè cum alijs Suarez Metaph. d. 30. sect. 9. n. 5. Primò quia hac ratione Deus, nō nisi improprie diceretur velle creaturas; quod tamen est contra scripturam, ex dictis. Sequela constat: quia nuda relatio rationis ad obiectum volitum, aut cognitum; aut sola denominatio extrinseca ab actione Dei transeunte, circa creaturas volitas, aut cognititas, nō est vera & propria voluntas; quæ aliquid positium, reale, & intrinsecum significat. Secundò, quia non omne velle Dei liberum necessario inuoluit aliquā mutationem, saltē realē, circa creaturas; & per consequens nec actionē transeuntē realem. Exemplū v.g. est in lege Moysis, quā libere voluit Deus validam esse & obligatoriā, vsq; ad mortem Christi; postea vero obligatoriā non esse; cum tamē interim circa obiectum hoc volitum legis Mosaicæ nulla realis mutatio, nec adeo etiam actio trāsiens vlla interuenerit. Tertio, amare, scire, ex sua com-

minissima ratione, sunt actiones vitales; adeoque denominationes reales & intrinsecæ; ac proinde non sola relationes rationis, vel denominationes extrinsecæ.

10 Secunda sententia est Caietani hic q. 19. a. 2. & 3. ubi docet, has actiones formaliter dicere & superaddere diuinæ essentiæ aliquam perfectionem intrinsecam, liberam tamen & voluntariā, adeoque *diminutam*; cuius carentia nullam inuoluat imperfectionem; ita vt perfectio illa secundū se etiam, & suam entitatem libera sit in Deo; adeoque formaliter distincta ab essentia.

7 Sed & hæc sententia communiter ab omnibus, etiā Thomistis, alijsq; recentiorib; tanquā absurda, malè sonans, & parum tuta in fide merito rejicitur; speciatim à Ferrariensi lib. 1. cont. gent. c. 75. Banne & Zumel hic q. 19. art. 2. Gregorio de Valentia q. 19. punct. 3. Molina q. 19. a. 2. disp. 2. Suario in Metaph. cit. disput. 30. sect. 9. num. 11. Vasquio disp. 80. cap. 1. Ratio est. Quia inde sequeretur, Deum non esse ens vndiquaque necessarium, nec simplex. Illud, quia aliqua intrinseca perfectio & entitas in Deo libera esset. Hoc vero; quia quod formaliter ens positium est, & altero manente, secundum se, & suammet entitatem positiuam formalem, potest abesse, necesse est ab eo à parte rei distingui: id vero quod constituitur ex eiusmodi perfectionibus, à parte rei distinctis, non potest esse plane simplex & incompositum.

11 Tertia sententia est, eiusmodi actus liberos formaliter dicere tum ipsam essentiam diuinam, sub ratione actus vitalis, puta volitionis vel intellectus ad obiecta creata includentis; tum aliquam denominationem extrinsecam, seu habitudinem rationis, secundum quā vel actualiter, vel quasi potentialiter nostro intellectu referatur, ad hoc potius, quā ad illud obiectum; & hanc ipsam adeo solum relationem rationis, seu denominationem extrinsecam, aiunt auctores huius sententiæ, superaddere actus illos Dei liberos ipsimet essentiæ diuinæ: licet interim actus liberi, non solum hanc relationem rationis, seu denominationem extrinsecam significant, sed simul etiam ipsam diuinam essentiam, vt dictum. Atque ita docet Capreolus in 1. distinct. 45. & videntur sequi Gregorius de Valentia citat. quæst. 19. punct. 3. Molina quæst. 19. articulo 2. disputat. 2. Vasquez disp. 8. cap. 2. alijsque recentiores communiter.

12 Sed & hæc sententia non exiguas patitur difficultates. Tum quia relatio rationis actualis, non potest esse de ratione actus æterni, & in se penitus absoluti; quocirca etiam supra diximus, eum qui videt Deum, vt est, non necessariò intelligere, eius habitudinem ad creaturas. Tum quia prius est, velle creaturas, quam has ad Deum, aut Deum ad illas actualiter referri, cum ipsa volitio diuina sit causa creaturarum, adeoque & relationum, & denominationum, quæ in ipsis fundantur: scientia autè libera visionis et si non sit causa, nec ratione prior ipsis creaturis existentibus, est tamen ratione prior relatione rationis inde subsequente; sicut & denominatione extrinseca, qua creatura dicitur cognita. Ex quibus plane effi-

13 citur, nec relationem rationis; nec denominationem extrinsecam, qua creatura dicitur volitæ aut cognita, spectare ad rationem intrinsecam liberæ volitionis, aut scientiæ diuinæ.

13 Quod si quis dicat, relationem rationis fundamentaliter tantum esse de ratione huius volitionis aut scientiæ, tum redit quæstio de ipso fundamento, quid sit. Cum enim non possit esse in creatura, tanquam natura posteriori ipsa volitione libera Dei, vt dictum, fatendum est, esse in ipso Deo, & quidem aliquid reale positium; ergo vel liberum, vel necessarium. Si hoc, quomodo potest esse fundamentum liberæ volitionis & denominationis? si illud, tum incurritur in sententiam Caietani, superius reiectam. Vnde Suarez n. 35. & Vasquez lo. cit. oppressi difficultate huius quæstionis, fatentur tandem, scire se quidem, quid non sit hæc libera determinatio, seu liber actus vitalis in Deo: quid autem sit, non satis se scire.

Ad hanc difficultatem, quasi melius declarado tertiam hanc sententiam, Respondeo breuiter & distinctè. I. Actum liberum tam voluntatis, quam scientiæ diuinæ, essentialiter & in recto esse ac dicere ipsam essentiam diuinam, sub ratione actus vitalis intrinseci: quod est contra primam sententiam.

II. Hunc actum vitalem in Deo, præter entitatem essentiæ diuinæ, nihil superaddere reale & intrinsecum Deo; quod est contra secundam sententiam: etsi præter conceptum essentiæ, dicat tendentiam ac terminationem ad hoc, vel illud obiectum liberè volitum, aut scitum.

14 III. Tendentiam illam liberam in Deo, includere quidem simul denominationem extrinsecam, secundum quam creatura terminet diuinam volitionem, aut cognitionem liberam; sed ipsam tamè per se non esse meram denominationem extrinsecam in Deo, neque relationem rationis; sed realem, intrinsecam, ac vitalem motionem seu exercitium actus vitalis, ad hoc vel illud obiectum liberè volitum, vel cognitum tendentis; non tamè ab ipsa essentia, seu actu eius vitali, à parte rei distinctam; neque realem relationem ad creaturas volitæ, aut cognitæ includentem.

15 IV. Actum vitalem liberum in Deo, præter essentiam diuinam, sub ratione actus vitalis, tendentis ad hoc vel illud obiectum volitum, vel amatum, & denominationem illam extrinsecam obiecti terminantis, non includere formaliter & intrinsecè vllam aliam denominationem extrinsecam, obiecti voliti vel cogniti, neque etiam vllam relationem rationis; licet vtrumq; hoc, tam denominationes scilicet illæ extrinsecæ, quam relatio rationis, ex actu illo vitali libero consequantur.

15 V. Fundamentum huius relationis, & formam denominantem obiectum liberè volitum vel cognitum, esse ipsamet essentiæ diuinæ, sub ratione actus vitalis liberè tendentis ad hoc vel illud obiectum volitum, aut cognitum; qui actus tametsi secundum entitatem suam ens plane necessarium sit; liber tamen est quoad exercitium, seu actualem tendentiam & terminationem ad hoc, vel illud obiectum.

16 VI. Voluntatem Dei liberam determinare ad exercitium actuale volendi potius creaturas, quā non

volendi se ipsam, per volitionem quandam virtua-
lem, in quodam priori signo rationis, antecedentē
ipsum exercitium actus, seu actualementiam
volitionis in illud obiectum. Hæc declaratio vide-
tur esse ex mente Suarez & Albertini locis cit. &
probat per sigillatim quoad singula capita.

Et primum quidem, contra primam sententiā,
satis constat ex dictis, in refutatione eiusdē sentē-
tiæ. Hoc ipso enim quod libera Dei volitio & sci-
entia dicit aliquid intrinsecū Deo, non potest esse
aut dicere aliud, quam ipsam diuinam essentiam;
non quidem formaliter, ac iuxta nostrum conci-
piendi modū, sub ratione essentia; ex dictis de at-
tributis in genere: Ergo sub ratione actus vitalis
volendi, cognoscendi; qui actus formaliter, illis
nominibus significatur.

Secundum quo ad priorem partem patet ex re-
futatione secundæ sententiæ: quoad posteriorem ve-
ro partē, patet ex dictis; quia cū eiusmodi volitio,
aut scientia libera dicat ipsam essentia diuinā, sub
ratione actus vitalis in actu secundo exerciti, neces-
se est, vt formaliter includat rationem tendentiæ,
seu (qualisqualis illa sit) terminationis ad hoc, vel
illud obiectū volitū, aut scitum: cū id sit comune
omni actui vitali volitionis & cognitionis, & de in-
trinseca ratione cuiusque, vt tendat ac feratur in
hoc vel illud obiectum volitum aut cognitum:
quæ tendentia significari etiam potest nomine
terminationis actus.

17 Tertiū dictū, quod ad primā partē attinet, pro-
batur, quia actū vitalem tendere & ferri in obiectū,
& obiectū terminare actum, sunt ratione simul, si-
cut duo relatiua, neq; vnū potest esse sine alio; cū
ergo hoc, quod est obiectū terminare volitionem,
respectu ipsius volitionis, sit denominatio quasi
quædam extrinseca; recte dicitur volitionē, eiusq;
vitalē tendentiā in obiectū includere denomina-
tionē illā extrinsecā, secundū quā creaturā termi-
net volitionem & cognitionem liberā. Secundam
partē eiusdem dicti indicat Suarez l. c. vbi distin-
guit inter actū diuinū volitionis creaturarum, &
exercitiū eius; nec per exercitiū actus videtur aliud
intelligere, q̄ actualē tendentiā in obiectū. Al-
bertinus to. i. princ. 6. coroll. 2. q. 2. n. 33. tendentiā
illā vocat *exercitium vitale liberū actus*; quod vtique
ab ipso actu re ipsa nullo modo distinguitur. Vnde
eadem pars probatur; quia vitale exercitiū actus,
quo nimirum actus ipse vitalis actualiter fertur in
obiectū; non est sane mera denominatio extrinse-
ca; nec relatio rationis; cum actus plane realiter ac
vitaliter in obiectū suum feratur. Qui vero autho-
res dicunt, aut significant, terminationē non esse
denominationem extrinsecā actui; per eā non in-
telligunt ipsum exercitiū vitale actus, siue tenden-
tiam eius in obiectum, quā terminationē actiuam
ad obiectum vocauimus; sed terminationē obie-
cti, qua actus vitalis ab obiecto terminatur. Tertia
pars patet ex secundo dicto. Quarta pars patet ex
generali doctrina de relationibus Dei ad creatu-
ras, quas solum esse rationis, diximus supra quaest.
6. dub. 8.

18 Et vero est, quoad hoc vtrumq; , discrimen in-
ter volitionem diuinam, & creatam: huius enim
tendentia vitalis in obiectū, & distinguitur re ipsa

à natura viuente, nō minus quā ipse actus vitalis,
in quo ea tendentia includitur; & simul continet
habitudinem realem ad obiectum: quod de diui-
na volitione, seu actu vitali dici non potest. Neque
ideo, quod tendentia diuinæ volitionis & cogni-
tionis in obiectum, est realis, sequitur actum ip-
sum habere relationem realem ad obiectum; quia
tendentia illa non est relatio, sed in Deo vis absolu-
ta vitalis & intrinseca actus: licet sit fundamen-
tum relationis rationis subsequenti: sicut etiam
creatio est realis actio diuina, circa obiectum crea-
tum: neque tamen includit, aut supponit relati-
onem realem Dei ad creaturam.

19 Quartum dictum probatur. Quia in omni actu
volitionis & cognitionis, denominatio extrinseca,
secundum quam obiectum dicitur volitū aut cog-
nitum, posterior est ipso actu volitionis & cog-
nitionis, tanquam formā denominante; ac proinde ad
essentiam & rationem formalem actus eiusmodi
vitalis non pertinet. Multo minus ad rationem in-
trinsecam actus vitalis pertinet relatio rationis,
quæ ipsa etiam denominatione extrinsecā quo-
dammodo posterior est.

Quintum dictum, quoad priorem partem, in-
terminis tradit Albertinus tom. i. princ. 6. coroll.
2. q. 2. n. 33. vbi contra Vasquez recte docet, funda-
mentum huius respectus rationis, quo liber actus
volitionis diuinæ libere respicit creaturam volitā,
seu quo obiectum dicitur & concipitur liberē vo-
litum aut cognitum, non esse, vt existimat Vasquez
l. p. d. 80. ipsas creaturas, sed ipsum exercitium vi-
tale vt liberum, seu tendentiam vitalem, vt liberā,
quam diximus esse in Deo. Et ratio est. Quia res-
pectus iste antecedit effectum creatum; quod nō
contingit in respectu creatoris, qui subsequitur.
rem creatam, vt bene aduertit etiam Henricus
quodlib. quaest. 1. Posterior pars est communis
Doctorum, quos citauimus: qui propterea di-
cunt, amorem diuinum erga creaturas esse liberū,
quantum ad terminari, non autem quantum ad
esse, vt speciatim loquitur Suarez, Albertinus, &
alii; et si Vasquez cit. disp. 80. cap. 2. n. 13. absolute
neget, in Deo esse actum liberum, qui possit in eo
non esse.

20 Et si vero ea pars directe probari aliter non pos-
sit, quam ex refutatione aliarum sententiarum, &
ne in aliquod eiusmodi absurdum incidatur, vt di-
catur, aut volitio Dei libera nulla penitus esse in
Deo perfectio intrinseca; aut aliqua intrinseca in
Deo perfectio, etiā secundum suā entitatē esse con-
tingens, aut non necessaria, fatendum est, volitio-
nem diuinam liberam, esse quidem ipsam entitatē
diuinæ essentia; atq; amoris Dei erga se ipsum; quæ
etiam sub hac ratione Ens sit necessarium: at vero
eandem volitionem in Deo, secundum rationem
tendentia actualis & terminationis ad hoc, vel il-
lud obiectum creatum, esse liberam.

Quod nō videbitur incredibile cogitanti, essen-
tiam diuinam, ob infinitatē suam, tantę esse perfe-
ctionis, vt per seipsā, absq; additione nouæ perfe-
ctionis, tantunde possit, quantum si adderetur noua
perfectio; atq; ita fieri posse, vt cū entitatē quidē
sit Ens vndiquaque necessarium, tamē secundum
rationem exercitiij & tendentiæ actualis & vitalis,
atque

atque habitudinem, ad hoc vel illud obiectum liberè volitum, aut scitum, non sit ens necessarium, sed liberum: quæ tendentiæ & habitudo, etsi non sit de formali ratione ipsius essentia diuinæ, velut entis in se absoluti; necessaria tamen est, & à nobis necessariò concipi debet; ad hoc, vt sub ratione talis vel talis actus vitalis; ad hoc vel illud obiectum concipiatur.

21 Et quamuis nulla forma creata & finita eadem omnino, & omnibus alijs à parte rei imutatis possit alium atque alium effectum formalem dare: tamen eadem infinita entitas Dei, ob suam infinitatem, potest secundum se penitus imutata, imò nulla vspiam reali mutatione in præfenti adhuc interueniente, (esto volitio efficax creaturarum inducat mutationem aliquam in creatura futura) & volentem hoc obiectum creatum, & non volentē constitutere; ita vt ab æterno fuerit in potestate Dei (prius ratione, quam se ipsum determinaret ad alterutram partem) per hæc entitatem indiuisibilem, prorsusq; imutatam tendere in obiectum, & non tendere: quæ res quidem mysterio plena est, sed digna Maiestate & celsitudine diuinæ essentia.

Simile quiddam cernimus in sustentatione hypostatice personæ Verbi, cum natura humana; vbi sustentatio hæc vtique non solum est rationis, aut mera denominatio extrinseca; sed vera & realis terminatio Verbi ad naturam humanam vnitā: & tamen in hypostasi diuina nullam penitentiā de nouo mutationem, aut nouæ perfectionis accessionem significat; quia nimirum Verbum diuinum ob suam perfectionem tantundem potest, quantum si noua ei qualibet perfectio accederet.

22 Sed & in rebus creatis, tamen si nullū vndiquaq; simile exemplū reperiamus, sunt tamen hæc duo non parum similia, iuxta probabilem multorum philosophiam: Primum est. Quod actus vitalis visionis v.g. poni possit in lapide, in quo tamen vim & exercitium actus vitalis (quæ est tendentiæ vitalis & actualis in obiectum) in actu secundo non exerceat: qui tamen idem numero actus si ponatur in subiecto vitali, saltem cum emanatione & influxu vitali ipsius subiecti in actum, statim exercitium & officium actus vitalis re ipsa exercebit. Imò sunt, qui existimant, fieri posse (in quibus est etiam Albertinus l. cit.) vt idem actus vitalis à solo Deo constituatur etiam in subiecto vitali, v.g. in homine; & tamen officium & exercitium actus vitalis non exerceat; nisi nouo influxu ipsius potentia vitalis conseruetur: & in vitroque hoc casu; actus vitalis secundum entitatem suam ipsi subiecto necessitate inest; cum tamen tendentiæ vitalis in obiectum non sit necessaria; imò in priori casu nec possibilis: multò magis ergo in Deo fieri potest, vt actus vitalis volitionis, aut cognitionis, secundum entitatem suam, aut etiam respectu certi obiecti, sit necessarius; cum tamen secundum tendentiæ actualem (quæ ab Alberti & Suarez vocatur actuale exercitium) respectu alterius obiecti non sit necessarius, sed liber. Dissimile tamē est, quod ille actus vitalis creatus, dicitur aliter & aliter afficit subiectū, reuera aliquā saltē accidentale subit mutationē, cū vel in alio & alio subiecto constituitur; vel certe alio & alio influxu conseruetur,

&c. quod in actu diuina volitionis non accidit.

23 Aliud exemplum est in relationibus creatis, v.g. relatione paternitatis; quæ cum ex probabili quorundam philosophia non re, sed solū ratione rationata distinguantur à subiecto, & fundamento, v.g. à natura seu potentia generatiua, adeoque suam omnem entitatem habeant in subiecto, etiam proxima ratione fundandi, aut termino nondum existente; nihilominus tamen officium & actum relationis actualis non exercent, nisi posita ratione fundandi, v.g. generatione actiua, & termino, qui est filius. Si itaque vna & eadem entitas creata potest in subiecto exercere actum referendi, & non exercere, absque omni mutatione reali intrinseca; cur non multò magis diuina essentia possit liberè terminari in hoc vel illud obiectum; etiam si quoad entitatem suam sit ens necessarium. Dissimile illud exemplum tamen est, quod in relationibus saltē extrinsecus aliqua mutatio requiritur, & præsupponitur, vt entitas relationis in actum secundum referendi redigatur; cum tamen ad volitionem diuinam (quæ æterna est) nulla eiusmodi mutatio præuia requiratur; nimirum ob infinitatem suæ perfectionis, quæ à nulla re creata dependet.

24 Atque ita tandem hanc difficultatem dissoluerè videtur Suarez Metaph. d. 30. q. n. r. r. & fusius ex eius mente declarat Albertinus loc. cit. qu. 2. Theolog. & fauet S. Thomas hic q. 19. a. 2. ad 4. & art. 5. & præcipue art. 3. vbi expressè docet, nihil per se habere accrescere Deo, ex eo, quod velit alia à se; quod etiam ex instituto docet r. cont. gent. cap. 76. idque ipsum præcipue intendit Scotus in 1. d. 39. & Heruæus quodlib. r. q. r.

Sextum dictum tradit Albertinus l. cit. n. 26. & 33. Et probatur. Quia etiam in potentia creata libera, necessariò tandem deueniendum est ad eiusmodi volitionem virtualem, antecedente ipsum actū liberū, per quā ad actū seu volitionē liberam voluntas determinetur. Neque enim primò determinatur per ipsum actū, seu influxum actualem in actū; quando ad ipsum actū & influxū iam determinatū præuia determinatio necessaria est: neque per actū imperij; qui si necessario non secum trahit actū liberum, de quo sermo est, non potest ad vnū determinare; si autem eum necessario secum trahit, ne tollat libertatem, necesse est, potentiam liberā ad eū, velut actū liberū, aliunde determinari. Ergo ne detur processus in infinitum, aut tollatur libertas: necesse est admittere volitionem virtualem, quæ voluntas prior ratione & natura, quam eliceret actum liberum, potuerit tā actum illum, quem postea elicit, quā oppositum, seu contradictoriū illi elicere, vel facere; vt etiam communiter admittunt Doctores. Igitur etiam in Deo prius intelligitur esse in potestate ipsius, exercere actū volendi, vel non volendi, quam sit ipsum exercitium actus. Quod etiam indicat Aureolus in 1. d. 47. q. 1. art. 1. cum ait in potestate Dei esse, velle & non velle; & ipsum velle non exposcere aliquem actū determinatū, sed plenitudinē affectionis; in qua nimirum volitio illa virtualis præuia cōtinetur. Atq; hæc de obsecurissima hac; & abstrusissima difficultate satis.

Poterant quidem tribus attributis recēditis diuinæ voluntatis, ad hæc alia duo adiungi; nimirum

quod voluntas diuina sit rationabilis & ordinata; item quod quibusdam rebus necessitatem imponat, alijs vero non item: sed quia hæc peculiare suas difficultates habent, seorsim sequentibus dubijs explicabuntur.

DVBIVM V.

An, & qua ratione diuina voluntatis sit rationabilis; seu an sit aliqua causa, vel ratio diuina voluntatis; & quisnam in actibus ipsius sit ordo.

S. Thomas 1. p. q. 19. a. 5.

IN hac re certum est primò, nullam dari causam diuinæ voluntatis propriè dictam; nec finalem quidem, seu in ipso Deo, seu extra Deum, vt ex certa & communi omnium sententia post sanctum Augustinum lib. 1. de Genes. contra Manich. cap. 2. docet S. Thomas hic q. 19. a. 5. Ratio est. Quia omnia quæ in Deo sunt (seclusis relationibus personalibus, quæ ad propositum nihil faciunt) simplicissima quædam entitas sunt: inter causam autem propriè dictam, & effectum requiritur distinctio realis. Nec Deus igitur, nec aliquid quod in Deo est, habet aut exercet rationem & officium cause finalis propriè, respectu ipsius interni actus volitionis, aut cognitionis diuinæ, secundum se. Nec etiam aliquid extra Deum: quia Deus, secundum suum Esse à nulla re creata, aut quæ extra ipsum sit, dependet, aut dependere potest; cum sit ens primum & independens, vt superius dictum.

Secundò certum est nihilominus, voluntatem diuinam esse ordinatam & rationabilem. Patet Rom. 13. v. 1. *Quæ autem sunt, à Deo ordinata sunt.* & Ephes. 1. v. 11. *Qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ.* Vnde patet, Deum omnia quæ exterius operatur, certo consilio facere, adeoque etiam velle facere. Ratio est; non solum quia voluntas non fertur nisi in obiectum cognitum; ac proinde etiam in nobis, aliquam secundum rationem præuiam notitiam intellectus præsupponit: sed etiam quia cum Deus sit infinite sapiens, & prudens; omnia optima ratione & consilio agit & gerit. Quæ de causa etiam Ferrariensis lib. 1. cont. gent. cap. 82. dixit, voluntatem diuinam determinari ad actum volitionis à scientia: licet Henricus opposito loquendi modo vsus, dixerit, voluntatem Dei non determinari ab eius scientia ad operandum, sed potius scientiam à voluntate; quia nimirum, in virtutem saltem aliquam Dei volitionem, determinatio ad volitionem liberam vltimate referenda est, à qua ipsius quoque intellectus notitia, quæ & quateus libera est, aliquo modo dependet, vt dub. præcedent. in fine diximus.

Tertiò certum est, rationem quidem & motum res creatas volendi, esse ipsam bonitatem diuinam; ita vt hæc per modum finis, non ipsi-

us volitionis, sed rerum creatarum; sit ratio volendi creaturas; vt docet sanctus Thomas 1. par. quæst. 19. articulo 5. ex communi & certa Doctorum sententia; & tradit Scriptura, Proverb. 16. vers. 4. *Omnia propter semetipsum operatus est Dominus.* Et ratio est: quia vt creaturæ intrinsecè ac necessariò ordinantur, ad Deum tanquam finem; ita etiam ratio volendi illas, in Deo, alia esse non potest, quam ipse Deus, qui omnia eo vult ordine, quem res ipsæ inter se, habent.

Id quod in primis quidem verum est, de volitione creaturarum secundum actualem existentiam; de quibus etiam loquitur sanctus Thomas ibidem: nam quoad creaturas secundum Esse possibile spectatas, alia videri potest ratio; cum vt creaturæ rationem Esse possibile non habent, quia à Deo fieri possunt; sed è contrario fieri possunt, quia possibile sunt, vt quæst. sequenti dicitur; ita videri potest earum bonitas & volitio simplex, à Dei bonitate, etiam ratione nostra, independens esse. Sed nihilominus quia Deus est summum bonum, adeoque mensura omnis bonitatis, ipsæque creaturæ non aliter possibile sunt esse, quam propter Deum tanquam vltimum finem, rectè & ipsas quoque velle dicitur Deus propter se, tanquam vltimum finem earum, ob quem esse possunt, & ad quem, in quantum esse possunt, referri debent.

Quartò certum est, & fatentur itidem omnes, cum sancto Thoma ibidem, inter ipsas quoque res creatas volitas, esse ordinem quendam finis & mediourum; ita vt vna quæpiam res, adeoque & effectio ac productio eiusdem, sit propter aliam, tanquam finem, cui deseruire debet. Quo modo herbæ sunt propter animalia; animalia item, cætera, vna cum alijs rebus inferioribus, propter hominem; homo purus propter Christum; Christus vna cum cæteris rebus omnibus propter Deum. Qui ordo sumitur ex illo Genes. 1. vers. 26. *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram, & præsit piscibus maris, & volatilibus cæli, & bestijs; uniuersæque terræ, omniq; reptili; quod mouetur in terra.* Et vers. 29. *Dixitque Deus, Ecce dedi vobis omnem herbam, afferentem semen super terram, & uniuersa ligna, quæ habent in semetipsis semenem generis sui, vt sint vobis in escam, & cunctis animantibus terræ, omniq; ueluti cæli, & uniuersis quæ mouentur in terra, & in quibus est anima viuens, vt habeant ad vescendum.* Et 1. Corinth. 3. vers. 22. *Omnia enim vestra sunt, siue Paulus, siue Apollo, siue Cephus (nempe quoad Apostolicum munus) siue mundus, siue vita, siue mors, siue præsentia, siue futura: omnia enim vestra sunt: vos autem Christi: Christus autem Dei.*

Quo sensu etiam extra controuersiam propriè dici potest, Deo vult hanc rem esse, vel fieri, aut facere, propter illam: quando quidem fieri & facere significant actionem Dei transeuntem; quæ cum sit in rebus ipsis creatis, non in Deo; non minus quam res ipsæ create, ad Deum veluti finem ordinatur, vt post S. Thomam cit. q. 19. a. 5. in corp. art. sub finem, & ad 1. habet communis & certa Doctorum sententia, apud Vasquez 1. par. disp. 82. num. 5.

Quintò